

Per 211/1909

10002710,10

KOTIZIJSKI KMETIJSTVA

GOSPODAR

Kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.
Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 10.

Gorici, dne 31. maja 1909.

Tečaj V.

Obseg: 1. Poljedelci, organizujte se!; 2. V boj proti peronospori!; 3. Bo-
lezni sviloprejk; 4. Poročila; 5. Vinarska razstava v Komnu.

Poljedelci, organizujte se!

Žito je bilo omlačeno in kmetje so se sedaj lahko neko-
liko oddahnili od trudapolnega dela. V dolgih večerih so se
zopet jeli shajati na pomenek v hiši starega Zavrharja, ki je
bil najnaprednejši kmet v celi vasi. Ti sestanki so imeli vedno
svoj posvetovalni značaj: reševalo se je tu razna dnevna vpra-
šanja, ki so se tikala kmetijstva. Zato je bila danes Zavrhar-
jeva kmetska izba polna sosedov. Človek bi mislil, da so ti
ljudje po opravljeni mlatvi žita zadovoljni in vedrih lic, toda
motil bi se. Kaj še! Držali so se kisló in čemerno. Poznalo se
jim je na obrazu, da niso z nečim zadovoljni. Prvi je dal od-
duška svoji nevolji kmet Brinar. „To je že prava sramota, kaj
in kako se počenja dandanes s kmetom! Po žetvi se je govo-
rilo, da bode pšenica po toliko in toliko, rž in ječmen posko-
čita toliko in toliko v ceni, a sedaj po dovršeni mlatvi nižajo
žitni trgovci cene za eno tretjino. In to se godi letos, ko je
toča malone vse to potolkla, kar ni solnce na njivi sežgalo.
Kateri bes naj bo še dalje kmetoval pri takih razmerah!“

„Tako je, prav pravi“, oglasi se Logarjev Cene. „Vedno
nam pridigajo: Kmetje, organizujte se, bodite složni, ustanav-
ljajte zadružništva in kaj jaz vem še kaj, a ko je treba kmetu
v dejanju pomagati, tedaj se pokaže vse to kot pravi nebodi-

gatreba. Rad bi znal, pokaj naj bi se prav za prav organizovali? Morda zato, da nas ima par koristolovcev za norca kajti razven njih nima od tega kmet nikake koristi. Jaz sem bil vedno tega prepričanja, zato pravim: Najboljše združništvo je bilo še vsekdar ono, ako si kmet z ženo in otroki sam pomaga, vse drugo ni počenega groša vredno. Če mi pride še kdaj kak tak zadrugar in organizator v hišo, pokažem mu, kje je pustil zidar luknjo odprto.“

In tako so zabavljali in stresali svojo nevoljo, vsak kolikor je bolj mogel. Temu ni ugajalo to, drugemu zopet drugo. Vsi pa so bili edini v tem, da so nastopili za kmeta slabi časi da se dohodki od leta do leta krčijo a troški čim dalje bolj naraščajo ter da je sploh nemogoče, da bi kmet še obstajal. Edini gospodar Zavrhar ni dosedaj še povedal, kaj in kako misli. A videč, da se ljudje z govorjenjem in zabavljanjem čim dalje bolj razgrevajo, povzame tudi on besedo.

„Možje, jim reče, „marsikaj, kar ste tu povedali, je žalostna resnica. Marsikatera organizacija res le malo ali prav nič ne izda, ker se poslov pravilno ne upravlja. Po drugi strani pa je zopet dokaj kmetovalcev brez vsaktere organizacije, ki ne pripadajo nobenemu društvu, niso udje nijedne zadruga, in ravno ti so najhujši in najglasnejši kričači in zabavljači. Rad priznavam, da se kmeta že nekaj let prav nesramno izkorišča. In te pijavke so še posebno zato nevarne, ker razpolagajo z milijoni. Oglejmo si njihovo nečedno postopanje: V poslednjih letih so se ti milijonarji tako organizirali, da je postal kmetov položaj naravnost neznosen. Na svetovnem trgu določujejo žitu cene vsakoletni naravnost ogromni pridelki žita v Severni Ameriki in Avstraliji, na Ruskem in Ogrskem. Ti milijonarji so sklenili takoimenovani žitni kartel. Dasi so vsled ogromnega pridelovanja cene žitu že itak nizke, vendar teh ljudi ni sram, priti h kmetu ter mu ponujati za njegov pridelek ceno, ki je nižja od prave vrednosti žita. In kako je to mogoče, da se kaj takega dogaja? Ker menijo, da je zgubil kmet vsakteri čut za moško čast in vsaktero samozavest ter je postal hlapec kapitalizma. Zato si ta svojat ž njim vse dovoljuje.

Ako izgotovi danes čevljar par čevljev, pač ve natanko, koliko ga stanejo usnje, pritikline in delo. Če stane njega par čevljev recimo 8 K, tedaj že ve, za koliko jih mora prodati, da

bo delo mojstra preživljalo. Naj bi prišel sedaj k njemu v delavnico človek, ki bi mu ponujal za te čevlje štiri krone, tedaj bi ga čevljar, če je nagle jeze, kratko malo vrgel iz hiše, ako pa je uljuden, mu poreče: „Priatelj, jaz sem pošten obrtnik, naučeno rokodelstvo, delo mojih rok je podlaga eksistenci moje družine, a Vaša ponudba bi pokopala mojo eksistenco! Ali veste, kaj Vam povem? Oni, ki bi od svojega bližnjega zahteval, da mu ta izroča izdelke svojih žuljev pod ceno, ki njega samega stanejo, da bi oni pri tem obogatel, tak človek je v mojih očeh — brezvesten lump!“

„Tako se že nekaj let sem s kmetom postopa,“ pripomni Koren, „in vendar se jih ne moremo ubraniti, čeprav jih dobro poznamo, te ptiče.“

„Prav z jezika si mi vzel besedo,“ reče Zavrhar, „in ravno zato, ker svoje sovražnike poznamo, morali bi se z vsemi sredstvi proti njim boriti, da kači glavo stremo. A najboljše sredstvo proti temu je v prvi vrsti organizacija. Ti milijonarji bi nam z vsem svojim denarjem nič ne mogli, ko bi ne imeli tako dobre organizacije. Zato je potrebno, da proti njihovemu jedinstvu osnujete zavezo kmetskega stanu. Nikdo naj se izgovarja, češ da je to sedaj prepozno in da ne pojde. Taki izgovori so smešni. Kdor se pita s praznimi upi in čaka boljših časov, je v nevarnosti, da za lakoto pogine. Kdor malomarno stoji s prekrizanimi rokami, ko mu že sega voda do pasa, ta mora atoniti. Zakaj pa organizacija drugih stanov tako lepo uspeva in procvita? Delavci, socialni demokrati, ki so po vseh deželah razkropljeni ter opravljajo in vrše posle vsakojakih vrst, so dandanes izborna organizirani pa bi tega ne moglo storiti par stotisoč kmetov naše države, ko vendar žive v zaokroženem ozemlju ter imajo svoj dom in ognjišče? Da se delavčevih izdelkov ne podcenjuje in omalovažuje, zato skrbe mogočne delavske organizacije, ki določujejo ure dnevnega dela, naj si bodo že tvorniški ali kmetski delavci. Solnce stoji že visoko na nebu, ko prihajajo zidarji na delo, a prišedši na mesto, se vse dejo, prižgo si smodčice ter razgovarjajoč se o svojih stanovskih zadevah čakajo, da odbije sedma ura, predno se lotijo dela. Vse to nudi kmetovalcu lep nauk.“

In ko bi jih kdo vprašal in rekel: „Možje, čemu se ne poprimete dela, ko ste vendar že vsi zbrani?“ tedaj mu od-

govore: „Pred sedmo uro se ne začenja, to zahteva od nas naša organizacija!“ — In kakšen namen hoče doseči s tem njihova organizacija? S tem doseže, da se delavska moč prežgodaj ne izrabi, da delavcem dela ne zmanjka, a da so pri vsem tem razmeroma dobro plačani.“

In kakšno plačo prejme kmet ki se ubija od zore do mraka?“ vpraša Mihčev Jaka, „ali ni slabše plačan nego zidar ali dninar?“

„Vse to je odvisno ravno od organizacije,“ odgovori mirno Zavrhar. „Eden vleče na levo, drugi zopet na desno, tako se godi v našem stanu! Manjka nam jednotnega, smotrenega postopanja. Še predno misli kmet na žetev, že so tu agitatorji in agentje, ki stanje poljskih setev natanko precenijo, in predno je žito omlačeno, že so te brezvestne duše postavile in določile žitne cene. Oni dobro vedo, kateri kmetje denar neobhodno potrebujejo in kje je treba pritisniti. Potem pa vijemo roke in se z začudenjem vprašujemo, kako je kaj takega sploh mogoče v pravni državi, v poljedelski državi, kakor je ravno naša država, kjer se ljudstvo preživlja s poljedelstvom! Poljski pridelki so prodani, še predno jih je spravil kmet pod streho, in cene so določene, ne da bi kdo njega o tem prašal. Par ducatov milijonarjev vihti svoj priganjalni bič nad glavami velikega dela kmetskega prebivalstva.“

„Vse je res, kar nam praviš, odvrnejo nekateri, „a kako bi bilo temu odpomoči? Ali ni tu res nikake druge rešitve nego v organizaciji?“

Gotovo da ne.“ zatrdi Zavrhar; „žal, da se doslej še ni ničesar ukrenilo, kar bi kazalo, da se hočemo postaviti po robu tem našim izmozgovalcem ter da hočemo uspešno braniti koristi kmetijstva. Te žalostne razmere nam glasno kličejo, da nastopimo pot silobrana in samoohrane. Kmet, pomagaj si sam! Kakor hoče imeti čevljar svoje delo poplačano, prav tako mora zahtevati tudi kmet, da prejme za svoje delo tudi primerno plačilo. Prepričan mora biti, da svojih pridelkov ne more in ne sme več prodajati po tako sramotno nizkih cenah. Nikdo naj se ne izgovarja, češ, da denar nujno potrebuje, kajti kdor prodaja za slepo ceno, ta denarja ne pridobi, ampak ga zgubi. Teh par krvavih kron, ki jih prejme od svojih sovražnikov za svoje pridelke, bi lahko dobil pri tej ali oni rafajzenovki ali

kmečki posojilnici. Zato pa je potrebno, da se kmet kmetu približa, da nastopijo kot stan pot, ki vodi do samozavesti in stanovske časti ter potrgajo vezi, v kateri jih je ukovalo hlapčevanje kapitalizmu!

„Jaz ne držim na to prav nič“, reče Kocinar; „stanovska zavest in stanovska čast — rad bi vedel, kako bi ti ljudem pojasnil, kaj je to. Če ima kdo v žepu par kron več nego drugi, že misli, da je bogve kaj.“

„To, kar ti praviš, seveda ni ne stanovska čast ne stanovska zavest“, oglosi se zopet Zavrhar, „ampak temu pravimo gola samopridnost in smešno bahaštvo! Prava stanovska zavest in stanovska čast pa morata imeti svoje korenine v kmečkih srcih in dušah, da spoznamo vso sramoto, katera se kmetu godi, ako se tako samopašno ž njim ravna. Morda poreče kdo: Mi, kmetje, ne moremo sami višati pridelkom cen. Na to odgovarjam: Res je, tega mi ne moremo a tega tudi nočemo! Toda veliko lahko dosežemo, ako bodo posamezni okraji složni in zedinjeni. Najmanj, kar moremo doseči, je to, da nam ne bo treba prodajati svojih pridelkov pod ceno. In to je velevažno, eksistenčno vprašanje. A da to dosežemo, treba nam je mirne odločnosti, vernega in prijateljskega vzajemnega sodelovanja, treba nam je poguma in vztrajnosti. Taka stanovska zavest, složno postopanje in trdna volja nam podele moč, da dospemo do zaželjene osamosvoje, ki je prvi in glavni pogoj naše eksistence. Pred vsem pa je treba, da se izda postava, ki uredi razmere med cenami agrarskih pridelkov in upravnimi stroški ter se posameznim pridelkom postavno določi najnižjo ceno. Vse sklepa kartele zoper kmeta in vsakdo se skuša okoristiti na škodo kmetskega stanu. Zakaj bi tudi kmetovalci ne strnili svojih vrst v mogočno zvezo? Kmet je dandanes še vse premalo ponosen na svoj stan, ki je vendar najvažnejši faktor v državi. Velika hiba je tudi pomanjkljiva šolska vzgoja. Tudi proti vladi je treba, da se kmet odločno in energično postavi, da pokaže, da je tu in da je treba tudi z njim računati. Toda o tem spregovorimo drugokrat kaj več. Baviti se moramo nadalje tudi s čitanjem listov, ki prinašajo natančna in verodostojna tržna poročila. Naš položaj ni ravno zavidanja vreden. Vse se je zarotilo zoper nas, od delavca pa do milijonarja, a mi se moramo trdo boriti za svoj vsakdanji kruhek. Ako toraj hočemo, da se

nam položaj zboljša, moramo se organizovati, spoznati in uvideti moramo vrednost organizacije, tvoriti moramo nekako verigo po vsem cesarstvu in v tej veliki verigi ne sme manjkati nobenega člana. Le tedaj postanemo močni in mogočni ter svojim izmozgovalcem jasno pokažemo, da kmet ni igrača.

Zatöraj na noge, kmetovalci, ker kmetska organizacija je völikanskega pomena! Vzdramate se in ne omahujte, temveč organizujte se!

Po „Prak. kmet.“

V boj proti peronospori!

Spisal in priöbčil v „Kmetovalcu“ B. Skalický, c. kr. vinarski nadzornik.

Najhujši in najnevarnejši sovražnik naših vinogradov je sedaj nedvomno *peronospora* ali strupena rosa, ki zamore v malo dnevih uničiti ves pridelek in tudi trto tako oslabi, da je pridelek drugega leta dvomljiv.

Kdor pa nekaj let zapored peronospore ne pokončuje zadostno, temu uniči slednjič ves vinograd.

In vendar so lehkomiselni gospodarji, ki sedaj premišlujejo, ali naj bi letos trte škropili ali ne, češ, saj lani ni bilo skoraj nič te bolezn, morda je tudi letos ne bo!

Kdor se na to zanaša, ta se pač zanaša le na slepo srečo in se izpostavlja največi nevarnosti, da pride ob ves pridelek. To sem si namenil tukaj v malo besedah dokazati.

Neštevilnokrat sem pri predavanjih in v raznih spisih poudarjal, da je treba vedno pred öcni imeti, da peronospora moremo le na ta naöin zatirati, da jo zabranimo.

Mi torej s pravoöasnim škropljenjem lahko *zabranimo*, da se peronospora ne more razviti; če smo pa pravi trenutek zamudili in se nam je peronospora v vinogradu že naselila, je s škropljenjem ne moremo več pregnati in v najboljšem sluöaju dosežemo s takim škropljenjem potem le to, da zabranimo, da nam ne napade doslej še zdravih, morda še nerazvitih trtnih delov.

Zato pa tudi vsakdo lehkomišelnost dela, ki pravi: Jaz počakam; če bo kaj bolezní, bom škropil, če ne pa ne bom!

Kdor bo šele takrat škropil, ko se bolezen že pokaže, ta je vsaj polovico pridelka že zavrgel!

Da bo bolj umljivo, zakaj škropljenje le zabranljivo učinkuje, hočem nakratko še enkrat ponoviti, kako se bolezen razvija.

Zimski trosi (to je seme peronospor) prezimijo v odpadlih listih in na suhem grozdu.

Spomladi, navadno že v drugi polovici maja, najpozneje pa začetkom junija, letajo trosi po vinogradih in padajo na trsno listje in grozdni zarod.

Če imajo tam dovolj vlage (zadostuje tudi rosa), izkalijo in se koreninica peronospor zarase v list, oziroma v grozd in tam sesa trtni sok ter provzroči, da se do ični list ali grozd posuši.

Ko se začne list paliti, izrase koreninica peronospor na spodnji strani iz lista ali grozdne jagode in napravi tu novo seme — letne trose — ki se prostemu očesu vidijo kakor moka.

Ti letni trosi okužijo zopet ono novo listje ali grozdje, ki se je med tem časom razvilo.

Kako učinkuje galica?

Galica je strup. Če se list ali grozd z njo prej poškropi, preden so nanj padli trosi peronospor, potem brani, da se pozneje nanj padli trosi ne morejo razviti. Če na list pade rosa, se namreč takoj v vsaki kaplji vode raztopi nekaj strupene galice, tako da dotična kaplja ni več čista, ampak zastrupljena voda. Kakor hitro pade v tako kapljo kak tros (seme) peronospor, izkali sicer, toda galica kal takoj zastrupi, jo uniči in s tem zabrani, da se ne more zarasti v notranjšnico lista (oz. grozda). Kdor prepozno škropi, to se pravi šele takrat, ko je koreninica bolezní že v listu (grozdu), ta je že zamudil, kajti v list (grozd) galica ne more; ona ostane le na površini lista!

Iz tega vsakdo razvidi, kako lehkomišelnost tisti ravna, ki s škropljenjem toliko časa čaka, da se bolezen prikaže, kajti potem so že vsi napadeni deli trte izgubljeni in jih ni mogoče več bolezní ubraniti.

Sedaj naj še omenim, če je upravičeno mnenje, da bo letos zopet malo peronospore, ker je bilo lani malo. To mnenje ni opravičeno. In zakaj? Razvoj peronospore je najbolj odvisen od vremena. Če je vreme takrat, ko letajo prvi trosi, torej koncem meseca maja in v prvi polovici junija, suho, potem je to za peronosporo neugodno, ker trosi dobivajo premalo vlage, da bi izkalili in večina jih pogine, ne da bi izkalila.

In to je bilo ravno lani vzrok, da se je bolezen tako malo razširjala. Imeli smo pač ravno takrat lepo, suho vreme, kar je pa — in to bo vsak, kdor pozna naše vremenske razmere, pripoznal — pri nas izjema.

Navadno pri nas maja in junija rado dežuje, dež in solčno vreme se vrstita zaporedoma — in to je najbolj neugodno za trto.

Vsak pameten gospodar bo to torej tudi letos pravočasno in pravilno škropil in se ne bo zanašal na slepo srečo. Takim gospodarjem velja naslednje poučiti.

Izkušnje zadnjih let pri nas, na Nemškem, Avstrijskem in drugod so pokazale, da je za uspeh škropljenja merodajno posebno to, da se prvič zadosti zgodaj škropi in da se škropljenje v kratkih presledkih ponavlja. Zato pa priporočam:

1. Prvič takrat škropiti, ko so trtni poganjki zrasli dobro ped dolgi

2. Drugič naj se škropi 10–12 dni po prvem škropljenju, tretjič čez 12–14 dni za drugim škropljenjem. Tako trikratno škropljenje bo v letih s suhim poletjem zadostovalo, drugače naj se škropi še četrtič in sicer čez tri tedne po drugem škropljenju.

Bolje je škropiti večkrat in vzeti malo galice, kakor škropiti bolj poredkoma in vzeti bolj močno galico!

3. Za vsa škropljenja zadostuje, če vzamemo eno kilo, kvečjemu 1 in pol kile galice na 100 litrov vode. Apna se vzame neugašenega ravno toliko, ugašenega za polovico več ali kvečjemu dvakrat toliko kakor galice.

Če ni apna, lahko vzamemo sodo in sicer ravno toliko ali malo več kakor galice. Če se vzame premalo apna, ostane galica kislja in spali trto, če se vzame preveč apna, je tekočina pregosta, gre težko skoz škropilnico in dela na trtnem listju

debelo skorjico, ki na solncu razpoka in odpada, vsled česar škropljenje malo izda.

4. Galico in apno (oziroma sodo) se raztopi vsako zase in se šele neposredno pred škropljenjem zlije raztopina apna skoz gosto sito ali platno v raztopino galice; vse se dobro premeša in potem se z rdečim lakmovim papirjem preskusi, ali ni zmes kisla.*)

Če se namreč rdeč lakmov papir pomoči v zmes, mora pomodreti; če ne, je še toliko apna dodati, da nov papirček pokaže modro barvo.

Stara zmes ne učinkuje, kisla zmes opali trto!

Pri napravi zmesi naj se ne rabi železna posoda ali železno orodje, ker zelo slabša učinek galice.

5. Škropljenje naj se vrši, če le mogoče, v tihem, suhem vremenu, in ne v najhujši vročini.

Le v najhujši stiski se lahko škropi tudi v mokrem vremenu in se škropljenje ponovi takoj, ko nastane lepo vreme.

Preden pride prvi dež, se mora galica na trti dobro posušiti. Če se to ni zgodilo, je treba škropljenje kolikor mogoče kmalu ponoviti.

Nekaj dni pred škropljenjem je treba trtno mladje povezati.

6. Pri vsakem škropljenju se mora ne samo listje, ampak tudi grozdje dobro, to se pravi prav fino poškopiti in ne z galico oblivati.

Da se to zgodi in da se pribrani draga galica, naj si vsak vinogradnik omisli tako škropilnico ki galico fino razpršuje. Take škropilnice se dobivajo pri c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani.

V suho ali na zeleno cepljene trte je treba takoj, ko so odgnale in večkrat v kratkih presledkih poškopiti.

Prepričan sem, da vsak vinogradnik, ki bo ravnal po tem navodilu, ohrani svoj vinograd zdrav in se bo jeseni veselil storjenega dela.

Torej v boj proti peronospori in ne zanašajte se na sleposrečo!

*) Lakmov papir se dobi v vsaki lekarni. Op. ured.

Bolezni sviloprejk.*)

Sviloprejka je podvržena različnim boleznim. Nekatere bolezni tiče že v jajčku (podedovane bolezni), druge so pa nalezljive ali tudi epidemične in pospešimo jih, ako smo ravnali s semenom in sviloprejkami nepravilno ali slabo. Tudi če je bilo seme popolnoma zdravo, ni izključeno, da se ne izcimi med sviloprejkami prej ali kasneje katera bolezen. To se lahko zgodi iz različnih vzrokov in sicer: Ako se je seme hranilo premalo skrbno ali nepravilno valilo, ako se ni razkužilo in osnažilo oprave in svilorejnice, ako se ni pometalo, ako se ni sviloprejk pravilno oskrbovalo ali kratko povedano, če se ni natančno držalo pravil, ki se jih imamo držati, da se razne bolezni sviloprejk preprečijo.

Najlaže se prepričamo če so sviloprejke zdrave ali ne, ako jih natančno opazujemo takrat, ko se leve. Nič kaj dobro ni, ako preteče med eno dobo in drugo več dni nego navadno in se spanje ne vrši redno pri vseh sviloprejkah, posebno pa, če se nahaja po spanju in prekladanju veliko sviloprejk na ležišču, izmed katerih nekatere še spe, so večinoma majhne in lene in se nahaja morda med njimi nekaj mrtvih. Slednje se lahko pripeti že po prvih spanjih, lahko pa se nehote prezre, ker so sviloprejke majhne. Laže se zapazi mrtve sviloprejke po tretjem spanju, katerih število pa naraste precej po četrtem spanju. Neposredno pred zapredanjem pogine lahko toliko sviloprejk, da gre cela reja pod zlo.

Najnavadnejše bolezni, ki se polotijo sviloprejk so naslednje:

1. Pegavica.

To bolezen je najlaže spoznati po tem, da so sviloprejke po velikosti zelo različne in da se nepravilno leve. Sviloprejke ne žro kakor navadno, vsled tega se razvijajo nepravilno, nekatere teh so majhne in slabotne, druge pa zopet pravilno razvite. Ta neenakost se opazi posebno v času levenja in sicer se je en del sviloprejk že slekel, drugi del pa še spi, ali se še celo ni pričel leviti. Takozvane zamudnice podležejo tej bolezni najprej.

*) Iz navoda o izreji murv itd. Bolle-Gvozdrenović.

Po tretjem ali četrtem spanju, posebno pa v peti dobi zapazimo na kožici sem ter tja raztresene nekake male pikice, pa tudi večje, črnorjave pege, ki so raznih oblik z zamolklimi robi. Te pege se najdejo le pri tej bolezni, odtod tudi ime pe-

Pod. 1. Pegave sviloprejke po četrtem spanju.

gavica. Pege so bolj na gostem krog roglja na zadku, kojega vršiček navadno počrni, pa tudi na prednjem delu života; pogostoma so take pege tudi krog nog in odušnic (Podoba 1.) (Nadaljevanje sledi.)

POROČILA.

Za pokončevanje kobilic na goriškem Krasu je dovolilo c. kr. poljedelsko ministerstvo z odlokom od 13. maja t. l. izredno podporo in sicer v olajšavo nabave pur znesek 5500 kron.

Poročilo o stanju trte v I. polovlci maja 1909. Trta ni tako dobro prezimila, kakor se je kazalo s početka. Mraz v aprilu je provzročil občutno škodo. Najbolj so trpele trte, rastoče v nižavah in posebno one, ki so napadene od trtne uši in

iscer po Štajerskem, Kranjskem, južnem Tirolskem, v Primorju in na Moravskem. Občutna škoda, ki jo je povzročil mraz, je zadela zlasti na južnem Tirolskem okraje Neumarkt in Bocen; škoda se ceni na 50—80, oduosno na 90 odstotkov, iz česar se da sklepati uže naprej, da se pridela letos v primeri z lanskim letom na južnem Tirolskem do $\frac{1}{3}$ manj. Po brdju so pogonale mlade, požlahujene in povsem zdrave trte že v aprilu močno; na krepkih poganjkih je videti v nekaterih krajih na Niže Avstrijskem, dalje na spodnjem Štajerskem na Kranjskem in južnem Tirolskem, posebno pa na Primorskem in v Dalmaciji obilo zaroda. Vsled znižanja temperature celo pod ničlo in vsled zapadlega snega, je v visokih legah posebno precej poganjkov — v okraju Briksen (Tirolsko) skoraj polovica, v okraju Bocen se je pa že pojavil rdeči palež.

Tolminska podružnica goriškega kmet. društva je imela svoj redni občni zbor v občinski dvorani dne 18. aprila. Istočasno se je vršil ob enem občni zbor „Sadjarskega društva“, kar je bila prav srečna ideja predsednika g. A. Vrtovca.

Vdeležba pri zborovanju je bila prav dobra; kmet. društvo iz Gorice je zastopal nam znani in občespoštovani strokovnjak g. Viljem Dominko, ki ga je občinstvo živahno pozdravilo. Načelnik g. Vrtovec je v daljšem govoru pojašnjeval zgodovino „Sad. društva“, kjer je večinoma sam delal 25 let. Nad 30.000 sadnih dreves je razdelil kmetovalcem v okraju. Denarne podpore je dobival od občine in tolminske hranilnice; država in dežela se nas nista spomnile. Sedaj pa ne bi mogel več prevzeti predsestva radi družinskih razmer, a društvo bo vedno zvesto podpiral.

Nato je sledilo poročilo tajnika g. Kutina in blagajnika g. Fr. Martelanca, ki se na željo in sklep obč. zbora priobčita v „Prim. Gospodarju“.

Pri razgovoru o zavarovanju živine, popravi hlevov in razdelitvi umetnih gnojil so se živahno vdeleževali debate navzoči kmetje. Hudo so prijemali tiste gospode, ki so krivi, da dež. zbor ne deluje in vsled tega ni mogoče dobiti podpor za hleve. Tudi ni prav, da poziva država posestnike, naj se oglase za brezplačno podelitev umetnih gnojil, potem jim pa nič ne da.

G. Dominko se toplo zahvaljuje odboru za marljivo delovanje in navdušuje kmetovalce, naj pridno pristopajo k društvu.

Pri volitvi odbora za kmet. društvo (podružnico) so bili soglasno izvoljeni: za načelnika g. Fr. Martelanc, c. kr. živinozdravnik, za tajnika voditelj pripravnice g. A. Kutin, za blagajnika pa potov. kmet. učitelj g. Švegelj. — Predsednikom „Sad. društva“ je bil izvoljen župan g. O. Gabršček, ki je krasno vzpodbujal kmetovalce na delo za za blagor in korist svojega stanu, za prospah in napredek kmetijstva.

Veselega srca smo šli potem v društveno drevesnico, kjer je dobil vsak društvenik 5 plem. sad. dreves. K.

Za povzdigo konjereje v slov. delu Goriško-Gradišanske. Dne 14. jan. t. l. je imel živinorejski odsek „Goriškega kmetijskega društva“ sejo, v kateri je bilo na dnevnem redu prašanje: „Na kak način naj bi se povzdignilo konjerejo na Goriškem, posebno pa v goratem delu dežele na ono stopinjo, na kateri se je nahajala pred več leti?“ O tej priliki je prišla v razpravo tudi prošnja furlanskega konjerejskega društva „Società d' allevamento equino per la contea principesca Gorizia e Gradisca“ v Gradišču ob Soči, s katero se je naprosilo tukajšnje društvo, naj bi ono posredovalo, da bi pristopili slovenski posestniki k njihovemu društvu.

K tej seji je povabilo predsedstvo razen dosedanjih članov odseka še druge razumne živinorejce oziroma konjerejce iz raznih delov slov. dela dežele.

Po daljši razpravi obeh gornjih prašanj se je sklenilo, da se ne bo nabiralo udov za pristop k furlanskemu društvu in da se ne bo vezalo z istim, ampak da se ustanovi samostojna konjerejska zadruga za slov. del dežele. V to svrhu se je sklenilo:

1. Osnovati pri tukajšnjem društvu poseben odsek, to je konjerejski odsek, kakoršnega imajo tudi pri drugih kmetijskih društvih v Avstriji.

2. Naj bi se obrnilo društvo s prošnjo na c. kr. poljedeljsko ministerstvo in naprosilo podporo za ustanovitev konjerejske zadruge.

1. februarja t. l. se je obrnilo društvo z dobro utemeljeno prošnjo na c. kr. namestništvo v Trstu, v kateri prosi, naj mu isto pojasni, kako stališče zavzema ono napram konjerejskemu društvu v Gradišči in ali bi bila vlada voljna prispevati s pri-

merno podporo k ustanovitvi samostojne konjerejske zadruge za slov. del dežele in ali bi mu podeljevala potem primerno vsakoletno državno podporo.

Početkom aprila je prejelo društvo na to prav ugoden odgovor. C. kr. namestništvo je namreč odgovorilo, da nima ničesar zoper ustanovitev te zadruge in je dovolila takoj znesek 200 K za ustanovne stroške. Obljubilo in zagotovilo je pa obenem, da bo podeljevalo zakonito ustanovljeni zadruzi primerno vsakoletno državno podporo, ako priskrbi ista primerno velik pašnik in za izrejo konj primerne hleve ter bo delovala uspešno.

V istem dopisu je namestništvo toplo priporočalo, naj se voli v odbor zadruge razumne in delavne posestnike, kateri naj bi se z vnemo in veseljem poprijeli stvari in naj bi skrbeli ne le za to, da bi se uvajali v deželo le pasmi primerni žrebci, ampak naj bi skrbeli tudi za izvrstne kobile in za izrejo žrebet na prostem.

O času, ko se je reševalo prašanje o vzrokih pešanja konjereje v slov. delu dežele, posebno pa v naših hribih, je izdala „Assoziacione agraria friulana“ v Vidmu brošurico „Il cavallo caporetano“, v kateri prav jedernato opisuje in hvali nekdanjega kobariškega konja. Da bi se prebivalstvo v deželi spodbudilo k izrejevanju konj, obrnilo se je društvo na ono društvo s prošnjo, naj mu blagovoli dovoliti, da prevede ono brošurico na slov. jezik in prioači to v „Prim. Gosp.“ Tamošnje društvo je prošnji takoj ugodilo in poslalo oben m v to potrebne klišeje, za kar mu izrekamo še posebej na tem mestu najiskrenejšo zahvalo.

Pisatelj gornje brošurice pravi, da je konjereja v naših hribih občutno zaostala, da tiči vzrok v tem, ker ni vlada poslala v Kobarid od l. 1902 do 1904 nobenega državnega žrebca, ker je bila takrat pokrajina okužena po konjski smrkavosti. Da se je pa položaj začel še bolj hujšati, od kar so pričeli koroški konjski prekupci in konjerejci marljivo pokupavati dobra žrebeta v dobi odstave. Vrh vsega tega sta prizadela še razdelitev občinskih pašnikov in prodaja domačih kobil hud udarec konjereji, tako da je vidno opešala.

K temu bi pa imeli pripomniti, da ni le samo to krivo, da je konjereja v naših hribih opešala, ampak da so bili tega krivi tudi drugi, ki niso poznali naših razmer glede konjereje

in so pošiljali v te kraje žrebce, ki niso bili primerni kobariški pasmi. Da so ti razlogi resnični, priča nam tudi dejstvo, da so se kobariški prebivalci glede tega sami pritožili na pristojnem mestu in se je žrebce, s katerimi niso bili prebivalci zadovoljni, premestilo drugam in nadomestilo z drugimi.

Z ozirom na prej povedano se je sklenilo že v prvi seji, da naj bo delala konjerejska zadruga vedno v dogovoru z ljudstvom. V to svrho naj bi se sklicalo razne shode, kakor v Tolminu, Kobaridu in Gorici in naj bi odločevalo na istih ljudstvo samo in ne faktorji, ki naših potreb ne poznajo.

Dne 28. aprila t. l. je na odgovor c. kr. namestništva povabilo predsedstvo k seji živinorejskega odseka kakih 30 posestnikov iz raznih krajev dežele. Onega dne se je volil tudi konjerejski odsek, kateri ima nalog, izdelati pravila in jih potem predložiti c. kr. namestništvu v potrjenje.

V odsek so bili izvoljeni: Franc Martelanc, živinozdravnik v Tolminu, predsednikom, Anton Manfreda iz Idrskega, Oskar Gabršček iz Tolmina, Anton dr. Fabris iz Števerjana, Žiga grof Attems iz Podgore, Anton Jakončič iz Gorice, Josip Pavletič iz Mirna, Fr. Hebat iz Renč, Pet. Pirjevec, živinozdravnik iz Sežane, Al. dr. Franko iz Gorice, Fr. Miklavič iz Kobarida, baron Teuffenbach iz Vipolž, Anton Križnič iz Kanala, Andrej Lutman iz Štandreža in Pervanja Ivan iz Šentviške gore.

Državna vinska pokušnja na Dunaju. Na to pokušnjo, ki se je vršila dne 13. in 14. maja, so poslali potom „Goriškega kmetijskega društva“ razna vina naslednji vinogradniki in sicer črna: Marija Val. Čefuta iz Tomaja — kraški teran, Franc Kocjančič iz Podgore — modro frankinjo in črni burgundec, Žiga grof Attems iz Podgore — modro frankinjo, Forčič i drug iz Komna — kraški refošk, Josip Komel iz Šempasa — Merlot in Josip Švara h. št. 88 iz Komna — kraški teran; bela vina: Krsto Pečenko iz Komna — grganijo, Ivan Jug iz Anhovega pri Kanalu — verduc, Ant. Gabrijelčič h. št. 105 iz Ložic pri Plaveh — vlaški rizling, Mohor Medvešček h. št. 38 iz Anhovega pri Kanalu — vlaški rizling, Josip Komel iz Šempasa — kraljevino, slankamenko in vlaški rizling, Žiga grof Attems iz Podgore — rdečo rebulo ali grganjo, Ivan Skomina h. št. 67 iz Gradišča — grganijo, Al. dr. Franko iz Solkana — kralje-

vino, Miha Zamar iz Barbane pri Biljani — rebulo ali grganjo
in Ivan Saunig iz Bilj, župan — rulandec, vl. rizling, grganjo
in beli burgundec.

Goriško kmetijsko društvo je zastopal pri državni vinski
pokušnji predsednik društva Anton Jakončič.

Podrobnejše poročilo o pokušnji priobčimo v prihodnji
številki.

Vinarska razstava v Komnu.

„Vinarsko in gospodarsko društvo“ v Komnu priredi v
nedeljo, dne 6. junija t. l. v Komnu razstavo vin od pridelo-
valcev iz celega političnega okraja sežanskega. Vsak razstav-
ljavec naj pošlje po 3 steklenice vina. Steklenica (bordeaux)
dobi se z zamaški vred brezplačno pri „Vinar in gospodarskem
društvu“ v Komnu. Da se izogne vsaki pristranosti, povabilo se
je v razsojevalno komisijo strokovnjake izven okraja.

Z razstavo je združena vinska pokušnja in vinski semenj.
Otvoritev bode ob 10. uri predpoldnem in traja do 7. ure zvečer.

Ker je določeno, da bo vinska razstava v gozdu na pro-
stem, sklenila so narodna društva v Komnu, da priredé tik
razstave veliko ljudsko, gozdno veselico z najobširnejim pro-
gramom.

Vabi se krčmarje, vinske trgovce in sploh vse, ki se za-
nimajo za napredek, da počaste razstavo združeno z narodno
veselico.

Zadružni odbor.

